

2011-05-05

Vindkraft – en möjlighet för biologisk mångfald på slätten

I anslutning till vindkraftverk på åkermark avsätts eller uppstår ofta små odlingsrefuger. Det kan handla om tillfartsvägar och uppställningsplatser eller om små fläckar som helt enkelt blir över. Dessa ytor, som kan ligga utspridda inom en radie på flera hundra meter från själva vindkraftverket, kan med enkla medel bli till livsmiljöer för växter och djur i jordbrukslandskapet!

Skapa nya livsmiljöer och bevara gamla

En negativ bieffekt av jordbrukets tekniska landvinningar är att många växt- och djurarter som var knutna till det äldre kulturlandskapet har trängts undan. Livsmiljöer som alléer, åkerholmar, småvatten, brukningsvägar och renar mellan åkerskiften ingick i äldre tiders

produktionssystem men har nu i stor utsträckning rationaliserats bort. Vid etablering av ny infrastruktur i form av t.ex. vindkraftverk gäller det att vara varsam med de historiska miljöerna – men framförallt finns det goda möjligheter att skapa nya livsmiljöer. Också moderna produktionssystem kan erbjuda livsmiljöer för den vilda mångfalden!

Strukturer för ökad mångfald

En större variation av ekologiskt viktiga strukturer är en förutsättning för att öka slättlandskapets biologiska mångfald. Faktum är att de flesta strukturer som bryter av mot de vidsträckta sädesfälten kan vara gynnsamma för den biologiska mångfalden! Strukturer som grova träd, blommande buskar, solbelyst sand, död ved och tillfälliga vattensamlingar bildar tillsammans livsmiljöer för en stor mängd organismer genom att erbjuda skydd, föda, bo- och övervintringsplatser. Sand, med sina värmehållande egenskaper, fungerar t.ex. som bomiljö för vildbin och bidrar till att skapa torra och näringsfattiga förhållanden där pollen- och nektarrika växter som backnejlika, getväppling och backtimjan trivs. En viss struktur kan vara viktig under ett särskilt livsstadium hos en art. En fjärilslarv är beroende av den värdväxt den lever av medan en färdigutvecklad fjäril är mer beroende av tillgång på nektar och därmed på stor rikedom av blommor.

Att sätta samman strukturer till en kreatop

Genom nyanläggning och genom att framhäva och kombinera olika strukturer kan man skapa

Foto: Ecooom

Blommor för fjärilar och fåglar

En kantrensa utmed tillfartsvägen till ett vindkraftverk kan utvecklas till en blommande äng till glädje för både ögat och för pollinerande insekter. På andra restytor kan du aktivt så in t.ex. solrosor för att gynna frö- bär- och insektsätande fåglar. Du kan dessutom plantera träd och buskar i kanterna av "fågelåker" och på så sätt skapa en delvis sluten miljö som utöver föda erbjuder häckningsplatser och skydd för fåglarna. På vintern utgör frön och bär viktig föda åt stannfåglar.

nya livsmiljöer, kreatoper. Om du vill slå ett slag för slättlandskapets biologiska mångfald i samband med en vindkraftetablering kan du fundera över hur du kan dra nytta av överskottsmaterial vid konstruktionen och hur du kan bevara så mycket som möjligt av de befintliga strukturerna. Genom att gilla läget och utnyttja de för-

Foto: Magnus Stenmark

Solbelyst sand och död ved gynnar bin och skalbaggar

För att gynna insekter kan du lägga upp en sandhög och lämna kvar död ved. Tänk på att placera sanden sydvänd och vindskyddad för att skapa ett varmt, torrt mikroklimat. För att åstadkomma vindskydd kan du på den norra sidan plantera tätt med buskar, gärna blommande arter som Salix eller rosor som gynnar pollinerande insekter. Sandhögen gynnar t.ex. vildbin och rosvsteklar. Den ger dessutom en trevlig inramning till vindkraftverket och kan lokalt bidra till att förstärka pollination och skadedjursreglering i jordbruksproduktionen. Död ved är ett livsviktigt substrat för exempelvis många skalbaggsarter.

Fler tips på hur du kan anlägga kreatoper finns i handboken "Vindkraft i slättlandskapet – så gynnar anläggning av naturmiljöer den biologiska mångfalden" som finns fritt på www.jordbruksverket.se.

utsättningar som råder i ett område är det ofta möjligt att med små medel skapa nya livsmiljöer.

Kreatopens arter

Ha gärna träd, buskar och ängsväxter som finns i det omgivande landskapet som riktmärke för vilka arter som ska ingå i en kreatop. De naturligt förekommande växtarterna trivs bevisligen på jordarten och i aktuella vind- och ljusförhållanden. Välj gärna träd och buskar rika på blommor och bär och använd flera olika arter för att skapa ett varierat utbud av föda som räcker till fåglar och insekter över stora delar av säsongen. Tänk på att de flesta naturmiljöer som anläggs i kulturlandskapet kräver skötsel för att värdena ska bevaras. Vid sammansättningen av strukturerna och vid val av växtarter bör du tänka på tidsaspekten – hur länge du räknar med att kreatopen ska finnas kvar och hur länge den kan skötas. Vem som ska ansvara för skötseln bör vara något som löses tidigt i processen, innan anläggningen av kreatopen.

Färdiga kreatopkoncept

Genom att utgå från färdiga kreatopkoncept slipper man att uppfinna hjulet på nytt vid varje nyanläggning. Kommunikationen mellan närboende, markägare, myndigheter och vindkraftföretag blir smidigare om man från början har en gemensam bild av vad som kan åstadkommas. Ett tillfälle att diskutera kreatopförslag är under de samråd som alltid hålls i samband med den tillståndsprocess som krävs för att anlägga en vindkraftpark. Vid samråden är det givetvis viktigt att vara lyhörd för "lokala" synpunkter. Det kan handla om att skapa ett småvatten för att gynna fåltvilt eller om att lägga extra vikt vid estetiska aspekter. Markägares inställning till alléer, våtmarker och andra strukturer som omfattas av biotopskydd är också något som kan påverka valet av kreatop. Ibland kan man behöva kompromissa med vad som är ekologiskt optimalt. En kreatop som anlagts men där man kompromissat med någon ekologisk aspekt är bättre än en kreatop som inte blir anlagd alls!

Text: Sofia Larsson och Emelie Nilsson, Ecom
Redaktör: David Ståhlberg, Jordbruksverket

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden